Kiskunhalasi Református Kollégium
Szilády Áron Gimnázium és Kollégium

1664

Református hit- és erkölcstan

Érettségi felkészítő

Helyi tantárgyi tanterv

11 – 12. évfolyam

Érvényes 2025. 09. 01-től

Tartalom

1. A tantárgy órakerete 3

2. A helyi tanterv áttekintő oldala 6

3. Tantárgyi bevezető 7

4. Tantárgyi tartalom, az egyes tematikai egységek elemzése évfolyamonként 11

11. évfolyam 11

12. évfolyam 28

5. A tantárgyi értékelés formái, szempontjai 35

Függelék 36

Jellege: GIMNÁZIUM 9 – 12 évfolyam

1. A tantárgy órakerete

(11. évfolyamokon 34 oktatási hét, 12. évfolyamon 28 oktatási hét)

Évfolyam	*Heti órakeret*	*Évi órakeret*	*Kerettantervi órakeret (alapmodulok)*	*Helyi tervezésű órakeret (kiegészítő modulokkal)*
11.	2	68	33	35
12.	2	56	28	28

A tantárggyal kapcsolatos pedagógiai szervezési megjegyzések:

- A református középiskola tanulói több keresztyén felekezethez tartozhatnak. A hit- és erkölcstan tantárgy minden évfolyamon csoportbontásban kerül megtartásra. Minden tanuló a szülő nyilatkozata alapján vesz részt a keresztyén felekezetek szerinti hittancsoportban (lehetőleg a saját felekezete szerinti hit- és erkölcstan órán).
- A társfelekezetek hit- és erkölcstan tanórái is az iskolában kerülnek megtartásra. A hit- és erkölcstan tantárgy szakmai tartalma az adott felekezet hivatalosan elfogadott, hatályos hit- és erkölcstan tanterve és tananyagai. Jelen helyi tanterv a református hit- és erkölcstan helyi tantárgyi tantervét tartalmazza.
- Csoportváltás szülői *(nagykorú tanuló esetében tanulói)* kérelemre, a jogszabályban előírt határidőig, *(rendkívül indokolt esetben a tanév kezdetén)*, az igazgató engedélye alapján lehetséges. Áttérő tanulónak a csoportváltást az igazgató az illetékes egyház képviselőjének nyilatkozata után engedélyezheti.
- A hit- és erkölcstan órák része a gyülekezeti életbe való bekapcsolódás segítése, ill. a református gyülekezetek alapfogalmainak és világának megismertetése. Ennek érdekében egyes tanévekben, az egyes tanegységek során bevonásra kerülnek a helyi gyülekezet szolgálattevői (lelkipásztor, presbiter, ifjúsági csoport vezetője stb.).
- Ugyancsak a gyülekezeti lét megismerése érdekében, egyes tanéveknek része a tanulóknak a helyi gyülekezetben, vagy más - környékbeli- gyülekezetben történő látogatása, istentiszteleti részvétele. Ezek az ajánlott, tanórán kívüli projektekhez tartoznak.
- A 12. évfolyamon az érettségi időpontja miatt rövidebb a tanév, így ott 68 óra helyett 56 tanóra tervezése történik.
- Az MRE hit- és erkölcstan kerettanterve a középiskolai korosztály számára moduláris tervezéssel dolgozik. Ez az iskola gyakorlatában azt jelenti, hogy az alapmodulok helye (melyik évfolyamon melyiket tanulják) a helyi pedagógiai programban rögzített a képzés során. A helyi tantervben szerepelnek a kiegészítő modulok választásának fő szempontjai is.
- A kiegészítő modulok cseréje nem igényli az MRE katechetikai törvénye (2007. évi II. törvény) 2. § (5) bekezdésében előírt támogató szakvélemény kérelmezését.
- Az alapmodulok évfolyamok közötti átrendezése esetén, vagy helyi modul kialakítása esetén az MRE katechetikai törvénye (2007. évi II. törvény) 2. § (5) bekezdésében előírt támogató szakvéleményt újra kérelmezni kell.
- Az MRE középiskolai tantervi fejlesztések időszakában a kiegészítő modulok részletes fejlesztési, tartalmi és elvárt minimumkövetelményeit az iskola a helyi tantervvel megegyező formában az alkalmazást megelőző tanév utolsó napjáig állítja össze.

A helyi tanterv alapját jelentő kerettanterv:

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának Zs. 244/2012.11.16. határozata szerint elfogadott kerettanterv.

Megjegyzés:

- A helyi tanterv a 2011. évi CXC tv. 32. § (1) bek. d) pontja és az MRE 2007. évi 2. tv. 2. § (3) - (5) bek. alapján készült.
- Az alkalmazás előfeltételeként meghatározott támogató szakvélemény az intézmény irattárában található. Száma: 120/2013. 04. 04.

Felhasznált szakirodalom:

- RPI - segédlet a helyi tantervek készítéséhez
- RPI minta az alap- és kiegészítő modulok helyi tervezéséhez
- A Református hit- és erkölcstan tantárgy helyi tanterve - minta

A tantárgy helyi tantervét kidolgozta:

Kiskunhalas, 2025. 09. 01.

.....
Szabó Tünde
református vallástanár

A tantárgy helyi tantervét véleményezte, a nevelőtestület számára elfogadásra javasolta:

Kiskunhalas, 2025. 09. 01.

……..
Szabó Ferenc
intézményvezető

Jóváhagyta:

Kiskunhalas, 2025. 09. 01.

……..
fenntartó

2. A helyi tanterv áttekintő oldala

1. táblázat

Alapmodulok helye 9-12. évfolyamon

Alapmodulok rendezési elve: Korosztályi tipikus és vélhető sajátosságok figyelembe vételével

(Az óraszámok egész évre tervezett órákat jelentenek.)

11. évfolyam			**12. évfolyam**		
Alapmodul	**Kerettantervi minimum óraszám**	**Helyi tervezésű plusz órák**	**Alapmodul**	**Kerettantervi minimum óraszám**	**Helyi tervezésű plusz órák**
Bibliaismeret Ószövetség	16	0	Etika alap-modul	14	0
Bibliaismeret Újszövetség	24	0	Világvallások	10	0
Egyetemes és magyar egy-háztörténet	15	0	Egyház- és vallásismeret	13	0
Hittani alap-kérdések (dogmatika	13	0	Az ifjúkor etikai kérdé-sei	13	0
			Ismétlés	0	6
Alapmodulok összes óraszáma (Helyi tervezésű plusz órákkal együtt)		68	Alapmodulok összes óraszáma (Helyi tervezésű plusz órákkal együtt)		43
Kiegészítő modulokra tervezhető óraszám		0	Kiegészítő modulokra ter-vezhető óraszám		13

3. Tantárgyi bevezető

Általános megjegyzés
Jelen helyi tanterv célja a középszintű érettségire való felkészülés.

A hit- és erkölcstan tantárgy célrendszere és feladatai

Fő célja: Isten szeretetének, Jézus Krisztus tanítványi hívogatásának közvetítése a fiatalok számára (tanítvánnyá tétel), és a tanítványi lét megélésének a segítése (Jézus Krisztus missziói parancsa, Mt 28,18-20 alapján).
Ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy a hit a Szentháromság Isten ajándéka az ember számára. A hit- és erkölcstan órán hitet nem adhat sem az iskola, sem a hitoktató, viszont támogathatja és segítheti annak kialakulását és fejlődését. Iskolánk célja, hogy a hit- és erkölcstan órák formálják a személyiséget, hitet ébresszenek és a hit megélésének pozitív és vonzó élményét adják a tanulók számára.

A fő cél kibontása többrétű, a tanulói személyiség egészét figyelembe vevő célrendszer alapján történik, melynek a kognitív szint mellett része az affektív és a pragmatikus nevelés is.

KOGNITÍV CÉLOK	ÉRZELMI NEVELÉS	CSELEKEDTETÉS
Alapvető ismeretek átadása a Szentháromság Istenről, Isten és az ember szeretetkapcsolatáról	A bizalom és a szeretet tapasztalati élménye	Az Istennel való kapcsolat gyakorlati elemei (imádság, bibliaolvasás, hétköznapi élet)
Jézus Krisztus váltságmunkájának megismertetése	Az adás és elfogadás érzelmi hátterének megtapasztalása	Az adás és elfogadás keresztyén gyakorlata és következményei
A tanítványi lét és kegyességi élet elemei (imádság, bibliaolvasás, istentisztelet)	Az elköteleződés és a felelősségvállalás élményvilága	Életkorhoz és élethelyzetekhez kapcsolódó döntések meghozatalának lehetőségei és korosztályhoz alkalmazkodó diakóniai tevékenység
A Szentírás kortörténeti háttere	A Szentíráshoz való pozitív érzelmi kötődés kialakítása	A Szentírás mindennapi használatának módjai
Az egyház története, jelene és szokásrendszerei	A régi korok tiszteletének élményvilága; a személyes meggyőződés felvállalásának és bátorságának a megtapasztalása	Hagyománytisztelet; Hitvallási helyzetek felismerése
Református alapfogalmak, alapelvek és a református egyházközségek alapvető sajátosságai	A közösségi lét érzelmi háttere	Az Isten népéhez való tartozás vállalása és gyakorlása
Az élhető és egészséges család modelljei	A családhoz tartozás érzelmi háttere és tudatosítása	A családi szerepek és helyzetek tudatos megélése
Keresztyén megküzdési stratégiák	A konfliktusok indulati világa	Konfliktuskezelési stratégiák
Nemzeti értékeink	Hazaszeretetre nevelés	Nemzeti értékeink, ünnepeink tisztelete, az aktív állampolgárság korosztályi szintű megélése

Alapelvek
Célkitűzésében, gondolatrendszerében a helyi tanterv kiindulópontjának tekinti:

- Isten Igéjét, a Szentírást, mint a keresztyén ember életének vezérfonalát;
- Az MRE hitvallási iratait (Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás);
- Az MRE középtávú nevelési-oktatási tervét;
- Az MRE hitéleti szokásrendszereinek gyakorlatait.

A tantárgy sajátossága, hogy szellemiségét Isten Igéje, a Szentírás határozza meg. Éppen ezért a hit- és erkölcstannak egyszerre vannak tantárgypedagógiai (valláspedagógiai) alapelvei és a tartalmát meghatározó biblikus alapelvei.

Valláspedagógiai alapelvek:

- A tanulói komplex személyiség fejlesztése, melynek része a kognitív, érzelmi formálás és a cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása által.
- A hit- és erkölcstanórák fontos feladata és lehetősége a tanulói személyiség formálása, hit ébresztése, valamint a hit megélésének vonzó és pozitív felmutatása.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus és vélhető életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Ennek megfelelően nem törekszik minden bibliai történet megtanítására. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Módszertanában javasolt a korosztályszerű és változatos pedagógiai módszerek és igényes taneszközök használata.
- Az aktív, cselekvő hit megélésére való buzdítás a diákok különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartjuk a keresztyén nevelés három alappillérét (keresztyén család, keresztyén gyülekezet, keresztyén iskola), de számolunk azzal a szociológiai sajátossággal, hogy a tanulók egy része nem hitben élő családban nő fel, ill. nincsenek rendszeres gyülekezeti kapcsolódásai. Ennek ellensúlyozására fontosnak tartjuk a gyülekezetről és a hitéleti szokásrendszerről alapvető ismeretek átadását, ill. azok beépülését.

Biblikus alapelvek:

- A Szentháromság Isten Jézus Krisztusban kegyelméből magához hívja a Tőle eltávolodott bűnös embert.
- A bűnös ember Isten Szentlelkének megszólítása és hit által hallhatja meg, értheti meg Isten szavát, élheti meg Isten neki adott kegyelmét.
- A Szentírás Isten Igéje és a keresztyén ember életének vezérfonala.
- Jézus Krisztus tanítványságra hívja napjaink emberét is. A tanítványi lét megélése az egész életútra érvényes és igaz.
- A tanítvány szeretetkapcsolatban él Istennel, Aki személyesen elhívta őt. Életvitelében Krisztust követi és kijelölt feladatát teljesíti a világban.
- A tanítványok közössége a keresztyén egyház, hitük együttes megélésének legfontosabb területe a gyülekezet.

Struktúra:
A tanterv felépítése során a moduláris tananyag rendezési elvet követi, annak szabályai szerint épül fel. Ennek megfelelően a tanterv dinamikus és önfejlesztő programcsomag, ahol minden modul alapstruktúrája ugyanaz, bár felhasználási szintje szerint három típusba sorolható:

- alapmodul,
- kiegészítő modul,
- helyi modul.

Az egyes modulok tematikus egységek, ahol a tananyagok a téma belső, logikai vonala alapján kapcsolódnak egymáshoz. Az egyes modulok éves szintű tervezése, összeválogatása az adott csoport sajátosságait, lehetőségeit és igényeit figyelembe véve a hit- és erkölcstanoktató feladata és lehetősége, a már meglévő modulok alapján. 3 típusú modullal dolgozik a hit- és erkölcstan.

Az alapmodul: a választott téma / érintett diszciplína pedagógiai szempontból felépített áttekintését is adja. Olyan alapegységeket tartalmaz, melyek segítségével garantálható, hogy a vizsgázó képes megfelelni a középszintű érettségi vizsga követelményeinek. A cél tehát ezeknél az, hogy minden egyházi középfokú oktatási intézmény számára a hittan középfokú érettségi minimumát megadják. Az alapmodulok elvégzése az adott képzési ciklus során kötelező. Ezeknek az előzetes tervezése és helyének rögzítése található a helyi tantervben.

A kiegészítő modul: önállóan létező tematikai egységeket tartalmaz, melyeket a vallástanár a teljes képzés időszakára vonatkozóan a helyi tervezés során maga válogat össze az RPI által kidolgozott és a Magyarországi Református Egyház illetékes fórumai által jóváhagyott tanegységek közül a helyi lehetőségek és igények, a tanulócsoportok sajátosságainak ismeretében. Ezeknél a moduloknál cél az, hogy egy-egy területen alaposabban elmélyülhessenek a diákok. A lehetőségekhez mérten, ezekhez tanórán kívüli programokat is kapcsolhat, ahol lehetőség nyílik együttműködésre az MRE egyházközségeivel, szervezeteivel és programjaival.
Az alapmodulok helye jelen helyi tantervben rögzített a 4 év során, melyekhez minden év január 31-ig elkészíti a hit- és erkölcstan oktató a következő tanévre tervezett kiegészítő modulok tervezését. 9-11. évfolyamokon minden tanévre 4 modul tervezhető be, 12. évfolyamon az éves elvégezhető modulok száma 3.

A kiegészítő modulok választásának szempontjai a következők:

- A kiegészítő modulok témái, valamint a tanulásához szükséges készségek illeszkednek az adott korosztály tipikus- és helyben megismert korosztályi sajátosságaihoz.
- A kiegészítő modulok koherensek az adott évben tanult alapmodulokkal. Ezeket kiegészítik és segítik a tanuló adott területen történő további elmélyülését.
- A modulok választása során a vallástanár feltérképezi az adott korosztály számára fontos és aktuális témákat, majd az ezekre leginkább rezonáló tematikájú modulokat választja.
- A kiegészítő modulok olyan témákat tartalmaznak, melyek a tanulók számára segítik a keresztyén értékrend elsajátítását.

Helyi modul tervezésére is lehetőség van, mely a Református Pedagógiai Intézet támogató szakvéleményével alkalmazható. A helyi modulok ugyanúgy szabadon betervezhetőek, mint más kiegészítő modulok a következő tanévi tervezés során. A helyi tervezésű modulokról elkészült támogató szakvélemény az elkészítés után mindig utólagosan kerül csatolásra a helyi tanterv mellékleteként.

NAT kompetenciákhoz, fejlesztési területekhez való kapcsolódás

A hit- és erkölcstan tantárgy törekszik arra, hogy a Nemzeti Alaptantervben kijelölt kulcskompetenciákhoz kapcsolódjon. Ezen belül különösen kiemelt szerepet kapnak a következő fejlesztési területekhez való kapcsolódások:

- *Erkölcsi nevelés.* A hit- és erkölcstan része az erkölcsi nevelés is. Ez abban jelenik meg, hogy a fejlesztési célok között megjelenik a tanuló erkölcsi ítélőképességének fejlesztése, valamint az egyes bibliai történetekben található erkölcsi vonatkozások, kapcsolópontokra való rámutatás is. A hit- és erkölcstan tantárgy erkölcsi nevelésének célja keresztyén értékrend felmutatása és a tanuló bátorítása azok megismerésére és saját életébe való adaptálására.

- *Nemzeti öntudatra nevelés. Állampolgárságra, demokráciára nevelés.* A hit- és erkölcstan fejlesztési céljai között jelen van az arra való rámutatás, hogy hitünket népünk keretei között is megélhetjük, felelősséget vállalhatunk nemzetünkért, melyet imádságban hordozhatunk. Szintén a fejlesztési célok része a szabályok és törvények tiszteletérére nevelés, valamint nemzeti értékeink és ünnepeink tisztelete és az aktív állampolgárság korosztályi szintű megélése.
- *Önismeret és társas kultúra fejlesztése. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség.* Minden bibliai történetnek van vonatkozása a társas kapcsolatok és az önismeret vonatkozásában. Ezek megvilágításaként a történetekhez kapcsolódóan olyan témák jelennek meg, melyek segítik a reális önismeretet és bátorítanak az önmagunkért és másokért való felelősségvállalásra, valamint a társas kapcsolatok nyílt, őszinte, empatikus és egymást segítő megélésére.
- *Családi életre nevelés.* A bibliai történetek egy része családi élethelyzeteket tartalmaz. Ezek segítségével, valamint a tanulók életvalóságának felidézése révén cél az élhető és egészséges család modelljeinek megismertetése; a családhoz tartozás érzelmi hátterének tudatosítása és a tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy családi szerepeit és helyzeteit tudatosan élje meg.
- *Testi és lelki egészségre nevelés.* A hit- és erkölcstan tantárgy folyamatos fejlesztési célja annak a látásmódnak a fejlesztése, hogy az egészséges ember nemcsak testben, hanem lélekben is egészséges.
- *Fenntarthatóság, környezettudatosság.* Isten az ember feladatává tette azt, hogy a teremtett világot őrizze és gondozza. A fejlesztés célja ennek a felismertetése a tanulókkal és hozzásegítésük ahhoz, hogy ezt a feladatukat korosztályi szinten betöltsék.
- *Médiatudatosságra nevelés.* Egyes témák kapcsán a megelőző ismeretek része a média által közvetített szemléletmód és ismeretek. Ezek felidézésével lehetőség adódik a tanulók médiatudatosságának segítésére.

4. Tantárgyi tartalom, az egyes tematikai egységek elemzése évfolyamonként

11. évfolyam

Alapmodulok összes óraszáma: 68 óra

<table>
<tr><td>Tematikai egység: Alapmodul. Bibliaismeret - Ószövetség

Cím: Isten szövetséget köt népével</td><td rowspan="2">Órakeret: 14 óra
+ 2 óra összefoglalás és számonkérés</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás
• Információk és háttérismeretek az Ószövetség világáról és a kapcsolódó témákról.
• Tapasztalati élmények a következőkről: küldetés, feladat, bűn, szövetség, megbánás, helyreállítás, szabadulás.</td></tr>
<tr><td colspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai
• A Szentháromság Isten egyéneket és népet megszólító akaratának, egyén életvalóságát meglátó szeretetének kommunikálása.
• Az Ószövetségi Szentírásra, mint Isten Igéjére – illetve a keresztyén élet vezérfonalára való rámutatás; az Ószövetségben való jártasságra nevelés az egyes témákon keresztül.
• A Szentháromság Isten ószövetségi tervére való rámutatás; a tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy fölfedezzék Isten az embernek kinyilatkoztatott akaratát az egész Bibliában, így az Ószövetségben is; Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolás segítése.
• A modulhoz tartozó bibliai történetek ismereteinek, alapvető összefüggéseknek, alapvető bevezetéstani háttérnek a bemutatása és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja.
• Az ószövetségi Szentírás, illetve alapvető bevezetéstani ismeretek logikus, érthető, tanuló-centrikus bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni.
• Az Ószövetség könyveinek, történeteinek olyan bemutatása, mely segítésével a tanulók időben és térben, illetve a Szentírás egészében is el tudják helyezni a tanultakat.
• Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az emberiség életét.
• A Biblia alapvető fogalmainak, szókincsének használata és a tanulók hozzásegítése az ószövetségi alapvető szóhasználattal való ismerőssé váláshoz.
• Az Ó- és Újszövetség egységére való hangsúlyozott rámutatás.
• Megismerni az Isten–ember kapcsolat alakulásának alapköveit.
• A szövetség/ szerződés fogalmának értelmezése a bibliai kontextusban.
• Felismerni az elhívás–engedelmesség–a hit küzdelmes útja–Isten kitartó hűsége összefüggéseket.</td></tr>
</table>

- Rámutatni, hogy Isten szövetsége nem egyéni alkalmasság függvénye, hanem Isten szuverén döntése, ami szerint Ő maga cselekszik.
- Újszövetségi összefüggések felismerése – Krisztusban beteljesített szövetség.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)		**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismeretek • A Szentírás ihletettségének értelmezése • Isten és ember közötti szövetség jelentése az Ószövetségben • A kánon fogalma • A lineáris teremtéstörténet és az eredendő bűn értelmezése • A protoevangélium fogalma • Kortörténeti ismeretek: városi életmód szemben a nomáddal • Az elhívás fogalma • Az engedelmesség értelmezése • A nevek szerepe és jelentősége az Ószövetségben • Az ószövetségi családkép és az elsőszülöttség fogalma • Egyiptom és az ószövetségi történet kapcsolata • Isten hűsége a szenvedésben és kitaszítottságban • Az áldozat(hozatal) szerepe • Mózes személye, a Sinai hegy jelentősége • Az engedelmesség kora: a honfoglalás • A bírák korának jellegzetességei • A királyság korának jellegzetességei (egységes királyság, kettészakadt királyság) • Dávid és Salamon királysága és kora • A prófétaság fogalma • Illés próféta • A fogság korának, valamint a hazatérés időszakának jellegzetességei • Próféciák a Messiás eljöveteléről Pragmatikus fejlesztés: • Az ember és a világ teremtett voltáról való tájékozottság. • „Szív szerinti készség és hajlandóság”	Bevezetés az Ószövetségbe	A Szentírás eddigi ismeretének összefoglalása.	**Modul által preferált érettségi témakörök** • Bibliaismeret: Az ősatyák • Bibliaismeret: Az őstörténetek • Bibliaismeret: Ábrahám szövetsége Istennel • Bibliaismeret: József • Bibliaismeret: Egyiptomi szabadulás és a pusztai vándorlás • Bibliaismeret: A honfoglalás • Bibliaismeret: A bírák kora • Bibliaismeret: A királyság kora • Bibliaismeret: A fogságtól a hazatérésig • Bibliaismeret: A próféták • Hitvallásismeret: A kijelentés és a hit • Hitvallásismeret: Kicsoda az ember? • Hitvallásismeret: Isten szövetsége az emberrel
	A világ teremtése és a bűnbeesés (1Móz 1-3)	A vonatkozó bibliai történet közös értelmezése a vallástanár vezetésével. Vita, témája: a jó és a rossz a világban.	
	Noé és a vízözön (1Móz 6,9-9,17)	A történet drámapedagógiai feldolgozása kiscsoportban. Az egyik csoport a bibliai történetet szöveghűen adja elő, a másik csoportban a mai kor emberei jelenjenek meg. Házi feladat: Készítsünk egy mai (facebookos) felhívást a közelgő katasztrófával kapcsolatban.	
	Isten szövetséget köt az ősatyákkal: Ábrahám (1Móz 15)	Pármunka: rendszerezzük Ábrahám életét.	
	József és a nép Egyiptomba kerülése (1Móz 37,39-47)	Projektmunka: kiscsoportban értékeljük József életszakaszait, és jelenítsük meg egy-egy állóképben a végeredményt.	
	Izrael népe szenved Egyiptomban (2Móz 1-2), Kivonulás Egyiptomból (2Móz 12-13)	Ellentétpárok: öröm és lemondás, előnyök és hátrányok, szabadság és rabszolgaság, nép és ország, ünnep és gyász, halál és élet.	
	Isten szövetséget köt Izrael népével: páska és Tízparancsolat (2Móz 19-20,	Szerepjáték/ egyéni munka: az Istennel való találkozás élménybeszámolója a diákok	

arra, hogy Isten akarata szerint éljünk. (Heidelbergi Káté 1.) • Az Isten Igéje alapján történő folyamatos, élethosszig tartó tanulás igénye. • Bibliaolvasáshoz tájékozódási képesség a Szentírás ószövetségi részében. • Az Ószövetség összetartozó eseményei közötti összefüggések önálló felismerése. • A Szentírás tanításának aktualizálása az adott történet /téma alapján. • Az adott történetekben található Isten szerinti értékek felismerése és elköteleződés az ezek mellett való döntésben. Belső motiváció • Egy olyan szemléletmód elsajátításának segítése, mellyel a tanuló fölfedezi és megéli Isten elhívásának az örömeit, szembesül a nehézségekkel, de felismeri, hogy az Istennel kötött szövetségben Istenre mindenképp számíthat. • Támogatni és erősíteni a tanulót abban, hogy életének eseményeiben keresse Isten szövetségét, az Ige szava a mindennapok során is útmutatóvá legyen a számára. • Hozzásegíteni a tanulót ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék, és megéljék. • Az Isten szövetsége melletti elhatározás támogatása a tekintetben, hogy ez ne csak átmeneti fellángolás legyen, hanem életre szóló elköteleződés. • A Szentírással kapcsolatos pozitív attitűd kialakulásának segítése.	5Móz 4-5)	empátiás készségfejlesztésével.	
	Izrael honfoglalása és az első vezetők, pl. Gedeon (Bir 6-8)	Vita: Rend és fegyelem, vagy mindenki azt csináljon, amit akar? Beszélgetés: a vezetők feladatai, kötelességei és lehetőségei.	
	Izrael királyt kíván: Sámuel és Saul (1Sám 8-31)	Forráselemzés: a vonatkozó bibliai történet értelmezése.	
	Egységes királyság kora: Dávid és Salamon uralkodása	Tanulói beszámoló: Dávid és Salamon királyságának bemutatása.	
	Az ország kettészakadása (1Kir 12)	Drámapedagógia: csoportban játsszuk el a történetet. Majd beszéljük meg, hogyan éltük meg a kettészakadást.	
	Isten követei: a próféták, Illés történetén keresztül	Tanulói tevékenység: Párokban rendszerezzük Illés életét.	
	Az asszír és babiloni fogság	Diákok beszámolója egyéni kutatás alapján olyan rokon vagy ismerős életéről, aki fogságban volt. Vita: A fogság ítélet vagy lehetőség?	
	Hazatérés a fogságból (Ezsdr. 1, Neh 2-3)	összefoglaló jegyzet készítése.	
	A próféták, mint a szövetség védelmezői Újszövetség ígérete	Kooperatív csoportmunkával készített kiselőadások és azok bemutatása.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak

Kánon, Ószövetség, Újszövetség, a Biblia könyvei, bűneset, engedelmesség, bűn, szövetség, szivárvány, szimbólum, elhívás, ősatyák, Ábrahám, hit atyja, József, Egyiptom, egyiptomi fogság, Mózes, páska, szabadulás, Tízparancsolat, bírák kora, bíra fogalma, kisbíra, nagybíra, prófétaság, Ezsdrás, Nehémiás, messiási prófécia

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)

- Kánon fogalma, az Ószövetség felosztása, könyveinek felsorolása.
- A bűneset történetének ismerete. Fogalmak: engedelmesség, bűn.
- A történet ismerete; a szövetség fogalma; a szivárvány, mint szimbólum ismerete.
- Az elhívás és az ősatyák fogalmának az ismerete; Ábrahámnak, mint a hit atyjának bemutatása.
- Józsefnek és a zsidó nép Egyiptomba kerülésének a története.
- Mózes személyének és az Egyiptomból való megszabadulás történetének az ismerete. A páska fogalma.
- A Tízparancsolat memoriter szintű ismerete, a Tízparancsolat adásának története.
- A bírák korának fő jellemzői, Józsué és egy tanult bíra ismerete.
- Fogalom: királyság. Sámuel és Saul személyének ismerete.
- Dávid és Salamon személyének és királyságának fő jellegzetességei.
- Roboám és Jeroboám nevének, valamint a két országrész nevének ismerete.
- A prófétaság fogalmának, Illés személyének az ismerete.
- Az asszír és babiloni fogság eseményének ismerete.
- Ezsdrás és Nehémiás nevének ismerete.
- „Kis" és „nagyprófféta" fogalmának ismerete (példával);
- Legalább két messiási prófécia ismerete.

Tematikai egység: Alapmodul. Bibliaismeret - Újszövetség Cím: Jézus Krisztus, a testté lett Ige	**Órakeret: 22** óra + 2 óra összefoglalás és számonkérés
Előzetes tudás • Információk és háttérismeretek az Újszövetség koráról, az újszövetségi Szentírás történeteiről. • Tapasztalati élmények a következőkről: szeretet, megszólítás, megértés, elfogadás, érték, identitás, hívő élet, kapcsolat Krisztussal.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

- Jézus Krisztus megváltói munkájának – mint a keresztyén hit alapjának – tanulók számára érhető, életszerű és vonzó bemutatása.
- Az újszövetségi Szentírásra, mint Isten Igéjére – illetve a keresztyén élet vezérfonalára való rámutatás; az Újszövetségben való jártasságra nevelés az egyes témákon keresztül.
- A Szentháromság Isten egyéneket megszólító akaratára, a megváltásban megnyilvánuló szeretetére és üdvtervére való rámutatás.
- Az egyes egységekben tanított könyvek, történetek időbeli, térbeli, szentírásbeli helyének és jelentőségének szem előtt tartása és hangsúlyozása.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek ismereteinek, alapvető összefüggéseknek, az Ószövetség és az Újszövetség kapcsolópontjainak, alapvető bevezetéstani és kortörténeti ismereteknek a bemutatása és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja.

- Az Újszövetség könyveinek és főbb történeteinek bemutatása Jézus Krisztus munkája és az első keresztyén közösségekre való hatása alapján.
- A hallottaknak, tanultaknak a tanulók életvalóságához, élettörténetükhöz való kapcsolása; keresztyén önismeret fejlesztése Jézus Krisztus tanításának fényében.
- A keresztyén gyülekezetek bibliai alapjainak és sajátosságainak bemutatása.
- A tanítványság újszövetségi értelmezésének megismertetése, illetve a tanítványság újszövetségi korban és napjainkban való megélésének közös végiggondolása, keresztyén identitás fejlesztése.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)		**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismeretek • Újszövetség könyveinek keletkezése, csoportosítása; bevezetéstani ismeretek. • Alapvető ismeretek Jézus tevékenységéről, tanításáról, megváltó munkájáról, feltámadásáról, valamint követőiről, a tanítványokról és Pál apostolról. • Megismerése „*mindannak, amit nekünk az evangélium ígér.*” (Heidelbergi Káté 22.) • Fontos újszövetségi fogalmak tisztázása, ismerete. • Tananyagból kijelölt bibliai részek szöveghű ismerete. • Az Újszövetség történelmi hitelességének tudatosítása. • Kortörténeti ismeretek arról, milyen volt Izráel Jézus korában. Pragmatikus fejlesztés: • „*Szív szerinti készség és hajlandóság*” arra, hogy Krisztusnak éljünk. (Heidelbergi Káté 1.) • Jézus tanítása alapján a saját énkép kialakítása. • Jártasság a felelősségteljes keresztyén életvitelben. • Az Isten Igéje alapján történő folyamatos, élethosszig tartó tanulás igénye. • Bibliaolvasáshoz tájékozódási képesség a Szentírás Újszövetségi részében.	Bevezetés az Újszövetségbe és az evangéliumok világába	ógörög nyelvű Újszövetség bemutatása és bibliai idézetek kikeresése	**Modul által preferált érettségi témakörök** 1. Jézus Krisztus földi életének eseményei: • születése • megkeresztelkedése • megkísértése 2. Jézus tanítása: • tanítványok elhívása • hegyi beszéd • példázatok • „én vagyok” mondások 3. Találkozástörténetek az evangéliumokban 4. Jézus megváltó kereszthalála 5. Jézus feltámadása 6. Jézus Krisztus mennybemenetele és a missziói parancs 7. Az apostoli kor: • Pünkösd • Pál apostol élete, missziói útjai
	Jézus Krisztus születése/származása a *szinoptikusok* történetei alapján. Jézus gyermekkora.	csoportmunka: szinoptikus evangéliumokból párhuzamos idézetek feldolgozása vagy keresztyén karácsonyi képeslapok megtekintése	
	Jézus tanításának kezdetei: megkeresztelkedés, megkísértés.	keresztelőedény bemutatása és a keresztelés közös elemzése vagy közvélemény kutatás a keresztelésről	
	Jézus és a tanítványok.	riport a tanítványokkal	
	Jézus tanít: hegyi beszéd.	önálló gyűjtőmunka: Úri Ima idegen nyelveken, etikai témák feldolgozása	
	Jézus tanít: példázatok	A példázatok dramatikus feldolgozása.	
	Jézus tanít: „én vagyok” mondások	projektmunkával szemléletes montázs elkészítése	
	Jézus csodát tesz: gyógyítási csodák	tévtanítások a témáról a destruktív szektáknál; alternatív gyógymódok Mit tanítanak a világvallások?	
	Jézus csodát tesz: uralma a természet és a halál felett		
	Jézus Krisztus *János evangéliumában.*		
	Virágvasárnaptól húsvé-		

<table>
<tr>
<td rowspan="6">• Az Ószövetség és Újszövetség közötti összefüggések önálló felismerése.
• Készség Jézus tanításának gyakorlati alkalmazására.

Belső motiváció
• Segíteni és bátorítani a tanulót arra, hogy Jézus Krisztus hozzá szóló tanítványi hívogatását meghallja és elkötelezze magát, mint Krisztus tanítványa.
• „Nemcsak az a bizonyos megismerés, melynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő Igéjében nekünk kijelentett, hanem egyszersmind az a szívbéli bizodalom is, melyet a Szentlélek az evangélium által gerjeszt bennem, hogy Isten nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és életet ajándékoz kegyelméből, egyedül Krisztus érdeméért.” (Heidelbergi Káté 21.)
• Hozzásegíteni a tanulót ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék, és megéljék.
• A Szentírással kapcsolatos pozitív attitűd kialakulásának segítése.</td>
<td>tig: a nagyhét eseményei</td>
<td></td>
<td rowspan="6"></td>
</tr>
<tr>
<td>Mennybemenetel és missziói parancs</td>
<td>Gyűjtőmunka: hogyan valósítható meg a missziói parancs napjainkban?</td>
</tr>
<tr>
<td>Jézus követői: a pünkösd története és az első gyülekezet élete az Apostolok Cselekedetei alapján</td>
<td>helyi vagy közelben lévő diakóniai intézmény meglátogatása</td>
</tr>
<tr>
<td>Jézus követői: Pál apostol élete, missziói útjai</td>
<td>Térkép segítségével Pál útjainak követése.</td>
</tr>
<tr>
<td>Tanítványnak lenni ma: összefoglalás, témazárás</td>
<td>gyülekezeti kiszállás lehetőség: szolgálat és beszélgetés gyülekezeti tagokkal</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Kulcsfogalmak/ fogalmak
kánon, evangélium, szinoptikus, apostol, József, Mária, Heródes, Keresztelő János, Jézus Krisztus, Nikodémus tanítványok, elhívás, példázat, boldogmondás, gyógyítási történetek, csodatörténetek, samáriai asszony, áldozócsütörtök, virágvasárnap, nagyhét, Pál megtérése, missziói utak</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="4">A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)
• Fogalmak: kánon, evangélium, szinoptikusok, apostol.
• Jézus születése körüli események ismerete. Személyek ismerete: Heródes, József, Mária.
• A történetek ismerete: Keresztelő János megkereszteli Jézust, Jézus megkísértése.
• 12 tanítvány nevének ismerete, egy elhívás történet.
• Boldogmondások és az Úri Ima memoriter ismerete.
• A magvető, a búza és konkoly, az elrejtett kincs és a tékozló fiú példázatának ismerete.
• Az „én vagyok” mondások fogalmának ismerete, legalább 3 mondás memoriter szintű ismerete.
• 38 éve beteg ember, vak Bartimeus történetének ismerete.
• 5000 ember megvendégelése, Lázár feltámasztása c. történetek ismerete.</td>
</tr>
</table>

- Nikodémus, samáriai asszony történetének ismerete.
- A passió és a feltámadás eseménysorozatának ismerete.
- Az áldozócsütörtöki események ismerete. Keresztelés szereztetési Igéjének szöveghű ismerete.
- Pünkösd történetének ismerete, pünkösd fogalmának ismerete.
- Pál megtéréstörténetének, a misszió fogalmának ismerete. A missziói utakról legalább 3 város felsorolása.

Tematikai egység: Egyetemes egyháztörténet. Alapmodul. Cím: Tegyetek tanítvánnyá minden népet!	**Órakeret: 6** óra + 1 óra összefoglalás és számonkérés
Előzetes tudás • Információk és háttérismeretek az adott egyháztörténeti esemény történelmi hátteréről. • Tapasztalati élmények a következőkről: önmegtartóztatás, hatalomvágy.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

- Isten Igéje hatásának, Isten ígéretei megvalósulásának meglátása és megértése egyes történelmi korszakokban, különböző társadalmakban.
- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének példákon keresztül történő bemutatása a különböző történelmi korszakokban. A keresztyénség egész világon való elterjedése néhány főbb állomásának, szakaszának bemutatása.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző népek, korok, személyiségek életében (jó és rossz példák alapján). Az eltérő történelmi korszakok kiemelt fordulópontjain előforduló személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolás segítése.
- A történelmi események érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhoz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti hátterének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja. A történelem érettségi követelmények református nézőpontú átismétlése, árnyalt elsajátításának támogatása.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az emberiség életét.
- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források többszempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Ismeretek • Az egyház, mint a Szentlélek munkája, a Krisztus teste, Isten választottainak közössége. • Isten gondviselése közösségek és az egyéni sorsok példáin át. • Az emberi esendőség és az isteni kegyelem néhány példája. • Isten Igéjének mindenkor aktuálisan ható ereje, az egyház jelenléte kora társadalmában. • Isten megszólító Igéjének az adott korban való meghallása. • A keresztény misszió világszerte. A legfontosabb felekezetek. • A keresztyén tanrendszer néhány kiemelt elemének történeti vonatkozásai. • Az egyházszervezet néhány meghatározó változása. • A keresztyénség megújításának szükségessége. • A kegyesség, a hitvalló élet néhány egyéni és közösségi példája. • Az egyháztörténeti közös műveltség megalapozása. Pragmatikus fejlesztés: • Szövegértési és önálló tanulási kompetenciák fejlesztése. • Ismeretszerzés történelmi atla-	Az ősegyház útja az államvallásig	A Szentírás, mint egyháztörténeti forrás. Digitális bemutató vagy tablókészítés: keresztyén mártírok. Mártírakták forráselemzése, képi ábrázolások értelmezése. A keresztyénség terjedése – térképek segítségével.	**Modul által preferált érettségi témakörök** • Az egyház történelmének kezdetei, a keresztyénség a Római Birodalomban. • A reformáció német és svájci ága. • A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században. • Kiemelkedő egyháztörténeti személyiségek, példák Krisztus elkötelezett követésére.
	Az egyetemes zsinatok és a pápaság	Térképelemzés alapján: a keresztyénség terjedése 1000-ig. *Zsinati viták és hitvallások – forráselemzés vagy szituációs játék. Egyházszervezeti séma készítése illetve elemzése. Beszámolók: az apokrif könyvek, egyes fontos bibliafordítások; Augustinus.*	
	Az egyházszakadás	*Beszámolók a remeteségről illetve a Reguláról.*	
	A középkori egyház: misztikum és hatalom	Térkép- és forráselemzés: a keresztes hadak. Képelemzés: a romanika és a gótika kegyessége. Beszámolók: Az universitas. Ünnepek a középkorban. Assisi Ferenc.	
	Szerzetesek, eretnekek, előreformátorok	*Beszámolók: a szerzetesi életforma; művészet és egyház. Dramatikus megjelenítés: egyes eretnekmozgalmak; az inkvizíció.*	
	A reformáció kora, Luther, Kálvin	A reformáció terjedése térképek alapján. *Forráselemzés: A 95 pont. Kálvin munkássága. Reformátori életutak. Drama-*	

szok, térképek, ábrák, adatsorok, grafikonok segítségével. • Önállóan szerzett ismeretek rendszerezése tanári útmutatással. • Kiselőadások, tanulói beszámolók bemutatása, esetenként digitális megoldások támogatásával. • Vitakultúra, érvelés fejlesztése. Egyes szituációk megjelenítése. • Néhány egyháztörténeti jelentőségű kérdésben többféle értelmezés ismerete, a református álláspont melletti érvelés képessége. Belső motiváció • A [magyar református] keresztyén identitás erősítése, tudva, hogy az ifjabb generáció szintén a saját korában és történelmi helyzetében éli hitvalló életét. • A gyülekezethez, az egyházközséghez és az anyaszentegyházhoz való elköteleződés kognitív, érzelmi és felelősségvállalásban megjelenő elemeinek mélyítése. • A keresztyén küldetésben, élethivatásban, szolgálatban vállalt küzdelmek és áldozatok jelentőségének megélhetővé tétele. • A református keresztyén ün-		*tikus megjelenítés: hitviták. Filmelemzés: Luther.*	
	Protestáns etika és kegyességi irányzatok a XVII–XVIII. sz.-ban	*Dramatikus megjelenítés: kegyességi irányzatok. Viták az angol polgári forradalom idejéből.*	
	Misszió az ipari forradalom korának társadalmában	Felekezetek családfája. *Dramatikus megjelenítés: az ipari forradalom hatása a családokra, a társadalmi mobilitásra.* Beszámolók vagy esszéírás egyes keresztyén civil szerveződésekről (pl. Bibliatársulat, YMCA, Üdvhadsereg).	
	Világmisszió	Térképek alapján a keresztyénség világmissziója a XV–XIX. században. *Dramatikus megjelenítés vagy esszéírás: a misszió etikai dilemmái (pl. amerikai és afrikai őslakosok helyzete, gyarmatosítás, rabszolgaság kérdései).*	
	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	*Beszámolók illetve dramatikus megjelenítés pl.* Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, *Teréz anya, Billy Graham életműve. Dramatikus megjelenítés: keresztyén helytállás XX. sz.-i morális kérdésekben.*	
	Egyház és globális kihívások	Térkép- és forráselemzés: a világ vallási körképe napjainkban. *Esszéírás: modern vallásos jelenségek. Dramatikus*	

nepek mélyebb átélésének támogatása. • A közösséghez való tartozás erősítése közös hagyományaink és múltunk tudatosításával. • Az emberi esendőség, a bűn szerepének és Isten kegyelmének megértése az egyháztörténet egyes eseményei kapcsán.		*megjelenítés: a globalizáció valamely morális kérdése.*	

Kulcsfogalmak/ fogalmak

Jézus Krisztus, Pál apostol, Constantinus. Római Birodalom. Egyház, gyülekezet, keresztyén, vértanú. Augustinus, I. Leó, I. Gergely. Püspök, zsinat, dogma, hitvallás, bibliafordítás, kanonizáció. Róma, Konstantinápoly. Pátriárka, pápa, ortodox, katolikus, teológia. Avignon. VII. Gergely, III. Ince. Keresztes hadjárat, gótika, invesztitúra, universitas. Assisi Ferenc, Wyclif, Husz János. Eretnek, kathar, szerzetesség, bencések, domonkosok, ferencesek, Luther, Kálvin, Zwingli. Wittenberg, Genf. Reformáció, reformátori alapelvek, evangélikus, református, anglikán, protestáns, katolikus megújulás, felekezet.

A reformáció terjedése az egyes európai országokban. Bullinger. Zinzendorf. Protestáns ortodoxia, puritanizmus, pietizmus. Wesley, XIII. Leó. Baptista, metodista, presbiteriánus, Bibliatársulat. Livingstone, Söderbolm. Ökumenizmus.

Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, XXIII. János, II. János Pál.

Világvallás, magánvallások, pluralizmus, keresztyén identitás, szolidaritás, karitatív tevékenység, spiritualitás.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)

- Adatok ismerete: Kr. u. 30. körül. Kr. u. 313. Jézus Krisztus, Pál apostol, Constantinus. Római Birodalom.
- Fogalmi ismeret: Egyház, gyülekezet, keresztyén, vértanú.
- A constantinusi fordulat néhány jellemzője.
- Adatok: 325, 787. Augustinus, I. Leó, I. Gergely. Püspök, zsinat, dogma, hitvallás, bibliafordítás, kanonizáció.
- Az egyház tanítása kialakulásának néhány fontos kérdése.
- Adatok: 1054, 1965. Róma, Konstantinápoly. Pátriárka, pápa, ortodox, katolikus, teológia.
- Két-három fontos különbség megnevezése Kelet és Nyugat között.
- Adatok: 1095–1291. 1215. Avignon. VII. Gergely, III. Ince. Keresztes hadjárat, gótika, invesztitúra, universitas.
- Az egyház befolyása a középkori emberek életére.
- Adatok: 1209, 1415. Assisi Ferenc, Wyclif, Husz János. Eretnek, kathar, szerzetesség, bencések, domonkosok, ferencesek.
- 1517., 1536, 1555. Luther, Kálvin, Zwingli. Wittenberg, Genf. Reformáció, reformátori alapelvek, evangélikus, református, anglikán, protestáns, katolikus megújulás, felekezet.
- A reformáció terjedése az egyes európai országokban. Az egyház megújulásának néhány jellemzője.
- 1566, 1648. Bullinger. Zinzendorf. Protestáns ortodoxia, puritanizmus, pietizmus.
- A protestáns munkaetika értelmezése.
- 1804, 1855, 1891. Wesley, XIII. Leó. Baptista, metodista, presbiteriánus, Bibliatársulat.

- Az ipari forradalom hatása a társadalomra és az egyház reagálása.
- Livingstone, Söderbolm. Ökumenizmus.
- A keresztyén felekezetek megjelenésének egyes jellemző példái az Európán kívüli kontinenseken.
- 1948, 1962. Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, XXIII. János, II. János Pál.
- A szekularizációs folyamatok jellegzetességei.
- Világvallás, magánvallások, pluralizmus, keresztyén identitás, szolidaritás, karitatív tevékenység, spiritualitás.
- A keresztyének társadalmi felelősségvállalása napjaink egyes globális kérdéseiben.

Tematikai egység: Magyar egyháztörténet Alapmodul. Cím: Isten hozzánk való szeretete	**Órakeret: 5** óra +1 helyi tervezésű óra + 2 óra összefoglalás és számonkérés
Előzetes tudás • Információk és háttérismeretek az adott egyháztörténeti esemény történelmi hátteréről. • Személyes tapasztalatok a magyar reformációról, az adott terület magyar reformációjának emlékeiről.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

- Isten Igéje hatásának, Isten ígéretei megvalósulásának meglátása és megértése a magyarság történetének egyes korszakaiban.
- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének példákon keresztül történő bemutatása a magyar történelem egyes kiemelt korszakaiban.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző korok, személyiségek életében (jó és rossz példák alapján). Az eltérő történelmi korszakok kiemelt fordulópontjain előforduló személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolás segítése.
- A történelmi események érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhoz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti hátterének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja. A történelem érettségi követelmények református nézőpontú átismétlése, árnyalt elsajátításának támogatása.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, a történelmi magyar református történelemszemlélet főbb elemeinek bemutatása (pl. a Himnuszon keresztül).
- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források többszempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Ismeretek • Az egyház, mint a Szentlélek munkája, a Krisztus teste, Isten választottainak közössége. • Isten gondviselése a nemzeti közösség történetében és az egyéni sorsok példáin át. • A magyar református történelemszemlélet. • Isten Igéjének mindenkor aktuálisan ható ereje, a reformátusság jelenléte a magyar történelemben. • Isten megszólító Igéjének az adott korban való meghallása. • A református egyházszervezet néhány sajátos kérdése. • A „semper reformanda” elv érvényesülése és lehetőségei a magyar reformátusság sorsában. • A kegyesség, a hitvalló élet néhány egyéni és közösségi példája. • Az egyháztörténeti közös műveltség megalapozása. Pragmatikus fejlesztés: • Szövegértési és önálló tanulási kompetenciák fejlesztése. • Ismeretszerzés történelmi atlaszok, térképek, ábrák, adatsorok, grafikonok segítségével. • Önállóan szerzett ismeretek rendszerezése tanári útmutatással. • Kiselőadások, tanulói beszámolók bemutatása, esetenként digitális megoldások támogatásával. • Vitakultúra, érvelés fejlesztése. Egyes szituációk megjelenítése. • Néhány egyháztörténeti jelentőségű kérdésben többféle értelmezés ismerete, a református álláspont melletti érvelés képessége. Belső motiváció • A magyar református keresz-	A honfoglaló magyarok vallása: források és hipotézisek	Térkép alapján a sztyeppei magyarság szomszédságai. Egyes források vallástörténeti értelmezése. Keresztyének Pannóniában.	**Modul által preferált érettségi témakörök** • A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon. • Az ellenreformáció kora és a vallási türelem kérdései. • A magyar állam és a református egyház viszonya a II. világháború után. • Hitvalló őseink
	A keresztyénség felvétele Magyarországon	Forrásértelmezés: István király törvényei és az Intelmek egyes részei.	
	Pillanatképek a középkori magyar keresztyénség történetéből	Beszámolók: román és gótikus templomok Magyarországon; középkori vallásos irodalom.	
	A reformáció százada	Beszámolók vagy dramatikus megjelenítés: Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály, Szegedi Kis István, Kálmáncsehi Sánta Márton, Huszár Gál életműve kapcsán. Beszámolók vagy forráselemzés: A reformáció és a művelődés összekapcsolódása: Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Szenczi Molnár Albert életművében.	
	Ellenreformáció és vallási türelem	Beszámolók vagy dramatikus megjelenítés: Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsánna egyháztörténeti jelentősége. Református diákélet. A vándordiákok helyzete. A gályarab prédikátorok. Forráselemzés: a Türelmi Rendelet.	
	Az egyházszervezet sajátosságai (kiegészítés)	Vita a presbitériumok jelentőségéről.	
	Egyház a polgárosuló	Beszámolók: a református kol-	

tyén identitás erősítése, tudva, hogy az ifjabb generáció szintén a saját korában és történelmi helyzetében éli hitvalló életét. • A gyülekezethez, az egyházközséghez és az anyaszentegyházhoz való elköteleződés kognitív, érzelmi és felelősségvállalásban megjelenő elemeinek mélyítése. • A keresztyén küldetésben, élethivatásban, szolgálatban vállalt küzdelmek és áldozatok jelentőségének megélhetővé tétele. • A református keresztyén gyülekezeti alkalmak mélyebb átélésének támogatása. • A közösséghez való tartozás erősítése közös hagyományaink és múltunk tudatosításával. • Az emberi esendőség, a bűn szerepének és Isten kegyelmének megértése az egyháztörténet egyes eseményei kapcsán.	Magyarországon	légiumok híres diákjai a XIX. században. Diákönképzőkörök szerepe a reformkorban, református diákélet a dualizmus korában.	
	A reformáció korának és a Himnusznak a történelemszemlélete (kiegészítés)	Forráselemzés: XVI. századi alkotások és a Himnusz összevetése.	
	A XX. század magyar református egyháza: szétszakadás, üldöztetés, helytállás	Beszámolók a kortörténeti háttérről. Forráselemzés: az ébredés lehetőségeiről, a lelkigondozás egyes lehetőségei.	
	Egyházunk ma (társadalmi és kulturális jelentőség, szerepvállalás)	A református egyház társadalmi jelenlétének bemutatása példákon keresztül (pl. ifjúsági munka, intézmények, média).	
	A helyi református gyülekezet története	A helyi református gyülekezet alapítása, híres református lelkészek bemutatása (Szilády, Baksai, Szász, Tormássy), társadalmi szerepvállalása napjainkban.	
	Összefoglalás, témazárás	Az összefoglaláshoz javasolt projektmódszer segítségével összegezni a tanultakat.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak

895. Táltos, mitológia, egyistenhit, hipotézis, forrás, tudományos bizonyíték.

996, 1000. Esztergom. Gellért püspök, I. István. Krisztianizáció.

I. István király egyházszervezése.

1367. I. László. Bakócz Tamás. Pálosok, pogány, szent, érsek, husziták.

Példák a középkori magyar keresztyén kultúra szerepére.

1530, 1590. Vizsoly, Mezőtúr, Debrecen, Pápa, Sárospatak. Sztárai Mihály, Méliusz Juhász Péter, Károli Gáspár, Szenczi Molnár Albert. Prédikátor, hitvita, zsoltárfordítás, kollégium, unitárius.

A reformáció szerepe a három részre szakadt ország összetartásában.

1568, 1606, 1676, 1781. Pozsony, Nagyenyed. Kocsi Csergő Bálint, de Ruyter, Comenius, II. József. Presbiter, peregrináció, Kántus, ellenreformáció, gyászévtized, Türelmi rendelet.
Példák az ellenreformáció módszereire. A Türelmi rendelet néhány hatása.
1855, 1881. Kolozsvár, Pest-Buda. Arany János, Szabó Aladár. Önképzőkör, kálvinizmus, pátensharc, autonómia, reverzális, kultúrharc, belmisszió.
Példák a reformátusság elkötelezettségére a nemzeti kultúra, függetlenség és társadalmi megújulás mellett.
1920, 1948. Ravasz László. Gyökössy Endre. Népfőiskola, embermentés, államosítás, evangelizáció, Egyezmény, ébredés, diakónia, lelkigondozás.
A keresztyén lelkiismeret a diktatúrák idején – néhány példa alapján.
1990. Identitás. Szeretetszolgálat. Önkéntesség.
Református értékek felsorolása.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)
A kulcsfogalmak közül témánként 6-15, a felsorolt adatokra való ráismerés, azonosítás szintjén való ismerete.

Tematikai egység: Dogmatika. Alapmodul. Cím: A református hittan alapkérdései	**Órakeret: 11** óra + 2 óra összefoglalás és számonkérés
Előzetes tudás • Információk és háttérismeretek a református egyház dogmatikai gondolkodásmódjáról, a Heidelbergi Káté, II. Helvét Hitvallás, Apostoli Hitvallás látásmódjáról. • Tapasztalati élmények a következőkről: hitvallás, bűn, kegyelem.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai
- Felnőtt, érett, cselekvőképes hit kialakulásának és megélésének a segítése.
- Az adott dogmatikai tételek kapcsán hitvallásainkra, a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás vonatkozó kérdés-feleleteire való rámutatás, a hitvallásokban való jártasság elősegítése.
- Református dogmatika alaptételeinek tanuló-centrikus, biblikus közvetítése, és azok gyakorlati megvalósulásainak, mindennapi életre való konzekvenciáinak áttekintése a diákok narratív interpretációjának elősegítésével.
- A modulhoz tartozó dogmatikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése, mely ismeretanyag elsajátításával a tanuló elégséges ismeretet szerez a református hittan középszintű érettségi teljesítéséhez.
- Önismeret, énkép fejlesztése Isten és az ember kapcsolatát magában foglaló dogmatikai témák kapcsán.
- Logikai kompetencia fejlesztése a református dogmatika alapigazságaiban rejlő összefüggésekre áttekintése révén.
- Annak a tudatosítása, hogy a hit ismeretekből épül fel, illetve a hit megélését segíthetik a rendszerezett ismeretek.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Ismeretek • Az Apostoli Hitvallás szöveghű ismerete. • A hitvallásos alapfogalmak ismerete. • Alapvető ismeretek általános vallásos fogalmakról (kultusz, tabu, szent). • Alapvető bibliai fogalmak tisztázása, ismerete (pl. gondviselés, egyház, törvény, evangélium, stb.). • Egyháztörténeti ismeretek arról, milyen korszakokban hogyan változott a fogalmak használata és hogyan értelmezhetők napjainkban. • Az egyház mint térben és időben egy közösség, egyházi élet napjainkban. • Kiemelten fontos a két sákramentum tudatos megélésének tanításbeli megalapozása. • *Kompetenciák: cselekvés, alkalmazási készség* • Tájékozottság az Apostoli Hitvallás biblikus alapjait illetően. • Tájékozottság a biblikusan megalapozott tanokat illetően. • A keresztyén világlátás összefoglalható megmutatása, összehasonlítva más felfogásokkal. • Absztrakt gondolkodásmód, logikai készség és az összefüggések meglátására való képesség fejlesztése az adott témákon keresztül. • A modul felsőbb évfolyamokban (11-12.) történő használata esetén kiemelten fontos a két sákramentum tudatos megélésének gyakorlati megalapozása. Belső motiváció • Eligazodni a sokféle hit között, megtalálni és felmutatni a keresztyénen belül a „saját” meggyőződést. Az egyéni felelősségtől a közösségi felelősség felvállalását, megélését szeretnénk segíteni.	Bevezetés a református hittan rendszerébe, alapfogalmak	Ezek rendszerezése, esetleges „hittan-szó-tár”füzetbe való lejegyzése.	**Modul által preferált érettségi témakörök** • A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése • (Az ember teremtése, a teremtésvédelem, Jézus gyógyításai, A Zsoltárok könyve, stb.) • A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus • (A nagyhét eseményei, a reformáció története) • A sákramentumok: a keresztség • A sákramentumok: az úrvacsora • Az anyaszentegyház
	Isten kijelentése	Motivációként szituációs játék a jól ismert formákban: mutogatás, rajz, halandzsa-nyelv.	
	Az Ige hármas alakja, Sola Scriptura	Kiscsoportos munka: egy esemény, különböző források szerinti kitárgyalása, ez lehet nyugodtan mindennapos iskolai történet is. Pl. 3 elbeszélő egy címzetthez.	
	A hit – Sola Fide	Az ún. „film-nézős” módszer: tanulók eljátsszák a történetet, újra és újra „visszalassítva” míg fel nem fedezhető a megingás pillanata (ez sokféle lehet). Ezt vagy egy hasonló bevezetést követhet (de mindenképpen csak követheti!) a hitről szóló beszélgetés.	
	A Szentháromság Isten	Előzetes feladat: természeti jelenségek felkutatása, irányítottan a klasszikusnak számító Nap, szél, stb. jellemzőinek összegyűjtése.	
	A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése	Kiscsoportos munka, tanári vezetéssel. Különböző teremtéstörténetek, eredetmítoszok feldolgozása képekkel, szövegekkel, ezek összehasonlítása, elemzése tanári vezetéssel.	
	A bűn kérdése	Ajánlott projekt: Ideális esetben informatikai jellegű órát lehet tervezni, pl. keresőprogrammal	

• Az óráknak támogatniuk kell az egyéni felismeréseket, megfogalmazásokat, akkor is, ha elsőre nem a Heidelbergi Káté mindenre kiterjedő alaposságával szólalnak meg. A modul elvégzésekor számolni kell azzal, hogy „kemény eledellel” nem kezdhető el a hitvallásos élet. • A tanulóknak szükséges érezniük, hogy a tanok nem elvont szituációkon keresztül érkeztek az emberi világba, hanem ezek azok, melyeket Isten kijelentett. • Tudatossá kell tenni, hogy e témakörökben előjövő kérdésekre adható válaszok nem gyors válaszok. • Tudatossá kell tenni, hogy e témakörökben előjövő kérdésekre adható válaszok a mindennapi hitgyakorlást segítik. • A modul felsőbb évfolyamokban (11-12.) történő használata esetén kiemelten fontos a két sákramentum megélésének belső megalapozása.		aktuális híreket találni, felvillantani, elemezni.	
	A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus	Beszélgetés, vita, képelemzés a témával kapcsolatban.	
	A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	Szokások bemutatása megbeszéléssel, személyes történetek a keresztelőről (előzetesen kérhetünk képeket, családi történeteket /amennyiben vannak/ keresztelőkről.)	
	A Szentlélek Isten személye és munkája	Önálló munka, majd közös elemzés: mikor és mire volt szüksége az egyháznak (és/vagy a keresztyén embernek az Isten ilyen formájú jelenlétére?	
	Törvény és evangélium	Beszélgetés egy kiválasztott etikai parancsról: miért van szükség rá?	
	Az anyaszentegyház	Egyéni munka, önjellemzés készítése (röviden, akár apróhirdetéses formában, stb.), majd újabb jellemzés készítése a múlt felidézésével együtt. Az utolsó körben a jövőbeni tervek hozzáadása történik.	
	Az eljövendő világ és örök élet	Vita-óra. Előzetes felkészülést igényel, egyéni feladat a különböző világvége jóslatok összegyűjtése, prezentálása. Ez számtalan formában történhet, egy fontos, hogy mindenképpen képi is legyen.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak			

Apostoli Hitvallás, reformátori alapelvek, Szentháromság, bűn, törvény és evangélium, anyaszentegyház, törvény hármas haszna, általános és különös kijelentés, II. Helvét Hitvallás, Heidelbergi Káté

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)

- A fogalmak formai ismerete.
- Fogalom: általános és különös kijelentés.
- A Sola Scriptura reformátori alapelv jelentésének ismerete.
- A Sola Fide reformátori alapelv jelentésének ismerete.
- A Szentháromság fogalmának ismerete.
- A Teremtő és Gondviselő Isten fogalmának ismerete.
- A Sola Gratia és a Solus Christus reformátori alapelvek jelentésének ismerete.
- A Szentlélek Isten szerepe a Szentháromságban.
- A sákramentumok egy szituációban való működésének ismerete, a szereztetési igék memoriterszerű ismerete.
- A törvény és evangélium fogalmának ismerete, a törvény hármas hasznának ismerete. Az általános és a különös kijelentés fogalmának ismerete.
- A bűn fogalmának ismerete.
- Az anyaszentegyházról szóló hitvallási részek szöveghű ismerete. A közösség fogalmának megértése.
- Isten ígéretei közül egy-kettő ismerete.
- A feladatok végrehajtása, dolgozat elkészítése, teszt megírása és az órákon való együttműködő részvétel. Az Apostoli Hitvallás memoriterszerű ismerete.

12. évfolyam

Alapmodulok összes óraszáma: 27 óra
Helyi sajátosságok óraszáma: 6 óra
Adott tanévre tervezhető kiegészítő modulok óraszáma: 23 óra

<table>
<tr><td colspan="3">Tematikai egység: Etika. Alapmodul

Cím: A keresztyén élet alapkérdései</td><td>Órakeret: 12 óra
+ 2 óra összefoglalás és számonkérés</td></tr>
<tr><td colspan="3">Előzetes tudás
• Tapasztalati élmények, információk és háttérismeretek a gyülekezeti életről, az MRE szokásrendjéről és az egyházi szóhasználatról.
• Tapasztalati élmények az ünnepekről és az ünnepekhez kapcsolódó szentírási történetek ismerete.</td></tr>
<tr><td colspan="4">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai
• A tanulókkal való közös gondolkodás a keresztyén élet alapkérdéseiben Isten Igéje, a Szentírás alapján.
• A Tízparancsolatnak, mint Isten életre vezető, segítő tanácsainak a bemutatása, és azoknak a mai életre való konzekvenciáinak az áttekintése, több szempontú vizsgálata. A Tízparancsolat tanításának, etikai konzekvenciáinak a tanulók élettörténetéhez való kapcsolódásának elősegítése.
• Keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére.
• A modulhoz tartozó etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése, mely ismeretanyag elsajátításával a tanuló elégséges ismeretet szerez a református hittan középszintű érettségi teljesítéséhez.
• Az adott egység vonatkozó kapcsolódásai által a tanulók életvalóságából kiindulva annak a megláttatása, hogy Istennek az emberi élet alapkérdéseire is van üzenete; keresztyén önazonosság fejlesztése.
• Az egyes témák tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
• Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése.
• Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, etikai alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
• Keresztyén etikai szókincs és ezzel az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.
• Annak tudatosítása, hogy hitünk megélése döntési helyzeteket igényel.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)</td><td>Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ismeretek
• A Tíz Ige (Tízparancsolat) memoriter szöveghű ismerete.
• Az etikai alapfogalmak definíciójának ismerete.</td><td>Bevezetés az keresztyén etikába, etikai alapfogalmak</td><td>A megismert fogalmak megfelelő szövegkörnyezetben való felismerése, alkalmazása.</td><td rowspan="2">Modul által preferált érettségi témakörök</td></tr>
<tr><td>Az ószövetségi és jézusi</td><td>Csoportmunka: Az ószövetségi</td></tr>
</table>

• Alapvető ismeretek más etikai álláspontok sarokköveiről. • Alapvető bibliai fogalmak tisztázása, ismerete (pl. felebarát, törvény, kegyelem). • Kortörténeti, szociológiai ismeretek arról, milyen volt a 10 parancsolat adásának kora, és miben különbözik ez napjainktól. • Bevezető ismeretek arról, mi teszi közösséggé a gyülekezetet. • A társadalom, közösségeink kirekesztő és befogadó folyamatainak ismerete (Ki az én felebarátom?) Pragmatikus fejlesztés • Tájékozottság a 10 parancsolat bibliai tanítását illetően. • Tájékozottság a Biblia emberképére nézve. • A különböző szituáció orientált órákon kreatív megoldási ötletek felsorakoztatása egy-egy probléma megoldására. • A probléma felmérésének, a lényeglátásnak az alkalmazása a konkrét szituációtól függetlenül is más helyzetben. • A „Ki vagyok én?” témánál 3-4 generációs családfa készítése, a főbb felismerések, következtetések megfogalmazása. • Szabadon választott parancsolat kapcsán riport készítése olyannal, aki konkrét élethelyzetében éli / élte meg a parancsolat etikai nehézségét; esetleg egy határkérdést. • Absztrakt gondolkodásmód, logikai készség és az összefüggések meglátására való képesség fejlesztése az adott témákon keresztül. • Cselekvési modellek, stratégiák megfogalmazása az egyes parancsolatok kapcsán.	etika, a szeretet kettős parancsolata alapján	és a Jézusi etika hasonlóságainak és különbözőségeinek felfedése: a Tízparancsolat vonatkozó részeinek összehasonlítása a Hegyi beszédben lévő Törvény magyarázatával.	• A 10 parancsolat általános etikája. • A keresztyén etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén. A Tízparancsolat etikai üzenete: ○ Más istenek, az Egy és kiábrázolhatatlan Isten tisztelete, ○ Isten nevével élni és visszaélni, ○ Az idő rendje, ünnepek és hétköznapok, a munka és pihenés, ○ A teremtett világ nyugalma, ökológiai etika, kultúra, civilizáció, média, technika. • Keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban.
	Ki vagyok én? A teremtettség, ember helye és feladata a teremtettségben Az „én” Isten tükrében	Saját családfa elkészítése. Egy-egy tanuló családfájának bemutatása, esetleg rövid elemzése az osztályban. Kollázs készítése képek, újságkivágások, anyagok segítségével a „Ki vagyok én?” kérdésre adott individualista – illetve bibliai értelmezésre.	
	Ki az én felebarátom?	Az irgalmas samaritánus példázatának eljátszása mai kontextusba helyezve, mai szereplőkkel. A játék után a szereplők érzéseinek megfogalmazása (pozitívak és negatívak egyaránt).	
	A közösség: a keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban	Arra az alapvető kérdésre keressük a választ, hogy mit adhat a gyülekezet a keresztyén embernek, és mit adhat ő a közösségnek? Két állításról kellene vitacsoportot felállítani és vitatkozni: 1. Jó keresztyén lehetek közösség nélkül is, nincs szükségem feltétlenül valahová tartozni. 2. Elköteleződés és közösséghez való tartozás nélkül nem élhetek teljes hívő életet.	
	A Törvény: A Tízparan-	Az egyes parancsolatokat érin-	

Belső motiváció • Elsősorban olyan attitűd kialakulását szeretnénk segíteni, ami egyáltalán számításba veszi a tettek következményeit, és számol azzal, hogy felelős mindenki a saját tetteiért. • Az egyéni felelősségtől a közösségi felelősség felvállalását, megélését szeretnénk segíteni. • Elősegíteni azt, hogy keresztyén fiatalként ne a folyamatos utólagos „tűzoltás" vagy kríziskezelés jellemezze etikai téren az életüket, hanem tudatos, előre gondolkodó, mérlegelő és jobb döntéseket hozó életet élhessenek. • Ugyanakkor érezzék a kegyelem erejét, és világos legyen, hogy nem tudjuk 100%-osan megtartani a törvényt – nem is ezért tartjuk fontosnak. • Hozzásegíteni a tanulókat ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék és megéljék mindennapi élethelyzeteikben.	csolat és etikai konzekvenciái Isten és más Istenek (1-2. parancsolat) Isten és az ember (1-3. parancsolat) A pihenés napja: munkaetika (4. parancsolat) Szülők és felsőbbség (5. parancsolat) Gyilkosság és határesetei (6. parancsolat) Kapcsolati és szexuáletika (7. parancsolat) Tiszteletben tartani a másét: (8-10. parancsolat)	tő szituációkról való beszélgetés, szituációs játékok. A Tízparancsolat ismerete memoriterként. Az egyes parancsolatok jobb megértését segítő szituációk eljátszása párban, nagyobb csoportban. Az etikai problémák felismerése és megfogalmazása. Keresztyén etikai szempontból releváns válaszok, megoldások keresése az egyes helyzetekben. Filmrészlet esetén filmelemzés írása (akár egy szereplő jellemfejlődéséről, akár a történet képzeletbeli folytatásáról, stb.).	
	A belső törvény: a lelkiismeret	Kiselőadás tartása arról, hogyan látták a filozófiában a lelkiismeret szerepét; különösen Kant. Rövid vers / elbeszélés írása arról, hogyan figyelmeztetett bennünket a lelkiismeretünk; illetve hogyan oldódott fel lelkiismeret furdalásunk.	
	Összefoglalás - számonkérés	Záró teszt megírása a tárgyi ismeretanyagból. Egy konkrét parancsolathoz köthető konkrét krízisre vonatkozó „akcióterv" megfogalmazása kimeneti lehetőségekkel.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak

Tízparancsolat, etika, erkölcs, lelkiismeret, értékrend, norma, hedonizmus, utilitarizmus, deontológia, relativizmus, etika – keresztyén etika kapcsolata és különbözőségei, Jézus Krisztus és a törvény kapcsolata, az egyes parancsolatok kapcsán: bálvány, Isten, szombatnap, pihenés, szülőtisztelet, felsőbbség iránti tisztelet, paráznaság, gyilkosság, élet értéke, abortusz, elégedetlenség, vágyakozás, lopás, más tulajdona.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)
• Fogalom: erkölcs, etika, lelkiismeret, értékrend, norma, hedonizmus, utilitarizmus, deontológia, relativizmus, keresztyén etika • Jézus törvény értelmezésének jellegzetességei, ismerete. • Aktív részvétel a családfa elkészítése során, alapszintű összefüggések megértése ezzel kapcsolatban (pl. öröklődő konfliktusok, egyéb jellegzetességek a generációkban). • Jézus válaszának ismerete az irgalmas samaritánus történetéből (az egész történet ismeretével). • A két állításról szóló vitában történő egyértelmű állásfoglalás kialakítása indoklással együtt. • Az egyes parancsolatok etikai summájának megfogalmazása. A szituációk történési részének megértése. • A bibliai tanítás ismerete és a lelkiismeret szerepének rövid, tömör megfogalmazása. Krisztus váltságának szerepéről való tudás.

Tematikai egység: Alapmodul. Egyház- és vallásismeret. Cím: A református egyházismeret alapjai	**Órakeret: 10** óra + 3 óra összefoglalás és számonkérés
Előzetes tudás • Tapasztalati élmények, információk és háttérismeretek a gyülekezeti életről, az MRE szokásrendjéről és az egyházi szóhasználatról. • Tapasztalati élmények az ünnepekről és az ünnepekhez kapcsolódó szentírási történetek ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai

- A tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy ismereteket szerezzenek az MRE felépítéséről, a református egyház alapfogalmairól, szóhasználatáról.
- Bevezetés a református gyülekezetek világába, szokásrendszerébe.
- A tanuló helyes egyházképének orientálása.
- Az MRE iránti személyes elköteleződés segítése.
- A református egyház főbb tanításainak bemutatása.
- A közösségbe való tartozás érzelmi hátterének feltérképezése révén a gyülekezeti kötődés segítése.

Témák (ismeretek, kompetenciák/ témák)		**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismeretek • Ismeretek az MRE felépítéséről, társadalmi szolgálatáról. • Az MRE aktuális püspökeinek,	Közösségbe tartozás (önismereti bevezető)	Önismereti, tréning jellegű bevezető óra a közösségi élményekről, a közösségbe tartozás lehetőségeiről, érzelmi hátteréről.	**Modul által preferált érettségi témakörök** • A reformátori gondolkodás jellegzetességei • A református istentisztelet és kegyesség

valamint a tanuló egyházmegyéjének esperes személyének ismerete. • A tanuló egyházközségének rövid története és jelenlegi életének jellegzetességei. • A reformátori alapelvek (Sola Gratia, Solus Christus, Sola Fide, Sola Scriptura). • A gyülekezeti élet alapfogalmai. • A református gyülekezeti tagság alapvető kritériumai és jellemvonásai. • Alapvető ismeretek a református istentiszteletről, liturgiájáról. • Az ünnepi istentiszteletek, valamint a keresztelő, esküvő és úrvacsora. • Az egyházi év: ünnepek, ünnepkörök. • Alapvető ismeretek határainkon túli magyar reformátusokról. • Alapvető ismeretek az ökumené fogalmáról, megvalósulási lehetőségeiről. • Alapvető ismeretek az evangélikus, római katolikus és görög katolikus felekezetekről. Pragmatikus fejlesztés: • A korábbi egyházélmények	Az MRE felépítése és társadalmi szolgálata	Csoportmunka: cikkek, rövid filmrészletek, stb. alapján rövid összegzés, beszámoló készítése az MRE társadalmi szolgálatáról.	• Az egyházi év • A református egyház felépítése • A református istentisztelet
	A református tanítás négy alapelve	Beszélgetés, vita a 4 alapelv jelentéséről.	
	A református egyházközség, ahonnan származom / ahová tartozom - A gyülekezetem múltja (története) - Szolgálattevők a gyülekezetben: lelkész, presbiter, gondnok, stb.	Pármunka (csoportmunka): azonos gyülekezetbe tartozás esetén az egyházközség történetének megosztott feldolgozása és órán való bemutatása. Ha a tanulók több egyházközségbe tartoznak, a saját egyházközségük történetének szemléletes bemutatása. Interjú készítése a jelen lévő szolgálattevőkkel, aktív részvétel az órai beszélgetésben.	
	- Az egyházközség társadalmi szolgálata és lehetőségei.	Az egyházközségben történő társadalmi szolgálati területek feltérképezése és a kiaknázatlan lehetőségek összegyűjtése.	
	Gyülekezeti tag vagyok (lehetek)	Csoportmunka: gyülekezeti lehetőségek feltérképezése, havi gyülekezeti.	
	<u>A református istentisztelet</u> - A vasárnapi istentisztelet és liturgiája - Ünnepi alkalmak a gyülekezetben - Különleges alkalmak (esküvő, keresztelés, temetés)	A vasárnapi istentisztelet liturgiájának magyarázó bemutatása. Csoportmunka: ünnepi alkalmak jellegzetességeinek összegyűjtése. Megelőző feladat: Az egyházi év ünnepei alapján a gyülekezet ünnepi szokásainak összegyűjtése.	

tudatosítása, rendezése, erősítése vagy helyretétele. • Bekapcsolódási lehetőség a modul során legalább három alkalommal a gyülekezeti élet közösségébe (pl. istentisztelet, találkozás az egyházközség szolgálattevőivel, stb.). • Alapvető tájékozódás az MRE struktúrájában, fogalmi rendszerében. • Aktív gyülekezeti tagság lehetőségeinek tudatos keresése. Belső motiváció • A tanuló közösség-tudatának erősítése, a református egyház iránti pozitív attitűdjének megerősítése. • Aktív gyülekezeti tagság iránti vágyakozás segítése.		Tanulói élmények felidézése az esküvővel, temetéssel, keresztelővel kapcsolatban.	
	Szolgálati lehetőségek a református istentiszteleten	Projekt: Egy gyülekezeti ifjúsági istentisztelet közös megtervezése.	
	Ifjúsági csoportok és találkozók az MRE-ben	Tanulói élmények felidézése ifjúsági csoportokkal, találkozókkal kapcsolatban. Kapcsolódó kisfilmek (pl. Csillagpont), ppt-k közös megnézése.	
	Magyar reformátusok határainkon túl	Magyar reformátusság térképének elkészítése azon országok, területek bejelölésével, ahol magyar reformátusok vannak.	
	Más keresztyén felekezetek és az ökumené	Kiselőadás lehetőségek más felekezetekről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak		egyházkerület, egyházmegye, egyházközség, esperes, püspök, MRE, reformátori alapelvek, gyülekezet, gyülekezeti szolgálatok, lelkipásztor, presbiter, gondnok, kántor, református egyháztagság, református istentisztelet, sákramentum, úrvacsorás istentisztelet, egyházi év ünnepkörei, karácsonyi ünnepkör, húsvéti ünnepkör, pünkösdi ünnepkör, határainkon túli magyar reformátusok	
A fejlesztés várt eredményei a tanév végén (min. követelmény)		• Aktív részvétel az órákon • Egyházkerület, egyházmegye, egyházközség fogalmi ismerete; adott egyházmegye esperesének, egyházkerület püspökének ismerete; az MRE társadalmi szolgálatából legalább két terület megnevezése.	

	• A négy alapelv ismerete. • Háttérkutatásban való részvétel a gyülekezet történetéről. • Lelkipásztor, presbiter, gondnok, kántor fogalmának ismerete. • Aktív részvétel a témáról szóló ötletbörzében és a háttérkutatásban. • A református egyháztagság fogalmának és fő jellemvonásainak ismerete. • A református istentisztelet fő jellegzetességeinek ismerete. • Az egyházi év ünnepköreinek és ünnepeinek ismerete. • Az esküvői és keresztelési fogadalom szövegének ismerete. • Aktív részvétel az órához kapcsolódó projektben. • Legalább egy ifjúsági találkozó megnevezése. • Legalább 5 ország megnevezése, ahol magyar reformátusok vannak. • Keresztyén felekezetek fő jellemvonásai.

5. A tantárgyi értékelés formái, szempontjai

Az értékelés, minősítés a hatályos köznevelési törvénynek megfelelően történik. A középfokú oktatás minden évfolyamán a hit- és erkölcstanoktató a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Az évközi érdemjegyeket és az év végi osztályzatokat szóbeli vagy írásbeli szöveges értékelés kíséri. Az érdemjegyekről a tanulót, és a kiskorú tanuló szülőjét rendszeresen értesíteni kell.

A tanultak ellenőrzése és értékelése sokrétű módszertani skála alkalmazása révén történik. A számonkérés alapja a kerettantervben rögzített, és a tematikai egységeknél is szereplő, az adott év tananyagához tartozó minimális követelmények rendszere. Formáit tekintve az értékelésnek része:

- Minden új témához kapcsolódóan egy megelőző felmérés a tanuló előzetes tudásáról. Mivel az iskolánk tanulócsoportjainak összetétele vegyes, ezért a hitoktatónak tekintettel kell lennie arra, hogy az osztály egy része egyházi általános iskolából érkezik, mások egyéb köznevelési intézményekben vagy az egyházközség területén részesültek hit- és erkölcstan oktatásban és ezeknek megfelelő előképzettséggel rendelkeznek. Az osztályokban vannak olyan tanulók is, akik sem hit- és erkölcstan oktatásban nem vettek részt, sem pedig gyülekezeti kötődésük nincs. Az aktuális témával való ismeretek előzetes felmérése során a vallástanárnak szem előtt kell ezt tartania.
- A tanulói tevékenység megfigyelése az órán kifejtett, illetve a tanítási órán kívüli projektek elvégzése során.
- Szóbeli értékelés a kérdésekre adott válaszok, összefüggő feleletek, referátumok, szóbeli beszámolók alapján.
- Írásbeli munka értékelése írásbeli beszámolók, feladatlapok, témazárók, tesztek által.

Mindezek alapján az értékelés alapelvei:

- A tanulói személyiség iránti tiszteletet az értékelés során is meg kell adni. Ennek a tiszteletnek a megnyilvánulása, hogy a vallástanár figyelembe veszi a tanulók adott életkorhoz kapcsolódó vélhető és tipikus valamint egyéni sajátosságait, speciális igényeit (pl. siket, látássérült, hallássérült, stb.).
- Az értékelés során a vallástanár törekszik a pozitív hangvételű, nevelő jellegű, lehetőség szerint bátorító, bíztató és fejlődést segítő megfogalmazásra és értékelésre, melynek célja, hogy a tanuló az adott területen, témakörön belül fejlődjön.
- Az értékelés során a vallástanár objektivitásra törekszik, nem a tanuló személyes véleményét, hanem az elsajátított ismereteket, összefüggéseket, illetve a mérhető pontokat értékeli.

Az iskola egyedi értékelési szempontjai:

- Iskolánkban a tanítás, minden héten közös hétindító áhítattal kezdődik. A diákok részvétele ezen az alkalmon kötelező. A tanuló hét kezdő áhítatokon történő részvételét az osztályfőnök ellenőrzi és vezeti, melynek az eredményeit a félév végén történő osztályzás során a vallástanár figyelembe veheti. Ha a tanuló két osztályzat között áll, az áhítatokon rendszeresen részt vevő diákoknak (félévenként maximum két hiányzás vagy késés) javasolt a jobb osztályzat, míg a félévente legalább öt vagy több alkalommal mulasztó diákok esetében a hitoktató dönthet a kisebb osztályzat mellett. A hiányzások számába nem számít bele a betegség miatti igazolt mulasztás.
- A középiskolai felvételi során többletpontban részesülnek azok a tanulók, akik az általános iskolában hit- és erkölcstan oktatásban vettek részt. A korábbi hittanoktatás igazolása a bizonyítvány révén történik.
- A tanulói kreativitás különleges kifejezésmódjai az értékelés részét képezhetik. A vallástanár a sokrétű intelligencia elmélet alapján lehetőséget adhat a tanulóknak arra, hogy a tanultakat egyéni erősségeiknek megfelelően jutassák kifejezésre. A kognitív számonkérés mellett így egyéb területek is segíthetik az értékelést.

KÖVETELMÉNYEK:

	osztályozó	**javító**	**különbözeti**
			felveszi
vizsga fajtája	szóbeli	szóbeli	szóbeli
segédeszköz 11-12. évf.	Biblia, Bibliai atlasz, Heidelbergi Káté, II. Helvét Hitvallás	Biblia, Bibliai atlasz, Heidelbergi Káté, II. Helvét Hitvallás	Biblia, Bibliai atlasz, Heidelbergi Káté, II. Helvét Hitvallás
értékelés 11-12. évfolyam	elégséges: 25%-tól közepes: 40%-tól jó: 60%-tól jeles: 80%-tól	elégséges: 25%-tól közepes: 40%-tól jó: 60%-tól jeles: 80%-tól	elégséges: 25%-tól közepes: 40%-tól jó: 60%-tól megfelelt jeles: 80%-tól

Függelék

A református hit- és erkölcstan tantárgy esetében az iskola minden évben az MRE által elfogadott és jóváhagyott *Református hit- és erkölcstan tankönyvjegyzék* könyveiből és tanulói segédleteiből választ a diákok számára.

A hittankönyvek és ajánlott segédletek hatályos jegyzéke a hit- és erkölcstan helyi tanterv mellékleteként megtalálható.